

vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Izdano dnevno razen sobot,
nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

XXXVIII

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office CHICAGO 23, ILL., TOREK, 22. OKTOBRA (OCTOBER 22), 1946

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 205

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Priloge za skupščino Združenih narodov v teku

Priloge za svetovni
mir premeščena
v New York

GOVOR PREDSEDNIKA TRUMANA

New York, 21. okt.—Priloge
Združenih narodov v teku.
Narodi za ustanovitve
svetovnega mira, ki niso bili
predloženi na konferenci v
luksemburških palačah v
Parizu, se bodo odvijali
v New Yorku.

Prva seja skupščine, na kateri
bodo prisotni delegati 51 držav,
bo priredila organizacija
Združenih narodov, se bo
odvijala na ameriških tleh.
Pričela se bo v 14. okt.
Delegati bodo pozdravili
predsednika Truman. S svojim
govorom bo dvignil zagrinjalo
največje mednarodne konference
v tej deželi.

Prvi podtajnik Dean Acheson
je pozdravil delegate, ki
prihajajo v New York, v svojem
govoru po radiu. Naglasil je,
da zunanja politika ameriške
vlade temelji na podpori
Združenih narodov. On
gleda za zaupanjem v
bodočnost in v uverjenosti, da
bodo težave premagane ter
da bodo podlaga pravičnemu
svetovnemu miru.

Na radiu sta govorila tudi
John L. Lie, generalni tajnik
Združenih narodov, in dr. Wellington Koo, kitajski poslanik
v Washingtonu in načelnik
kitajske delegacije.

Prva seja sveta je obravnavala
New York. Seja skupščine
se bo vršila v poslopiju
na New Yorku na prostoru,
ki je bila svetovna razstava
1939. Skupščina bo morda
zaprta šele tednov in vršila se
bo razprave o problemih in
odločitvah, katerih ni rešila
skupščina v Londonu v januarju.

Na 4. novembra se bodo sestali
v hotelu Waldorf-Astoria
zunanji ministri Amerike, Rusije,
Britanije in Francije in
razpravljali o mirovni pogodbi
v Nemčiji. Vzeli bodo v
predvideno priporočila
reprezentov 21 zaveznih državah,
ki so se udeležili mirovne
konference v Parizu. Na tej
so bile sklenjene mirovne pogodbe
za osižne države—Italijo,
Jugoslavijo, Bolgarijo, Ogrsko
in Romunijo.

Prvi zunanji minister V. M.
Roosevelt, ki je v svojih
govorih obojeval taktiko
reprezentov zapadnih sil, bo
igral važno vlogo na
skupščini in sejah
zunanjih ministrov. Kakor
na konferenci, bodo tudi na
skupščini demonstrirane
razlike med Rusijo in
zapadnimi silami.

Delegati prihajajo v New
York. Prihodno sredo bodo
ustreli v Lambertu, Pa.
Potem se bodo odpravili
na sejo skupščine in slišali
govor predsednika Truman.
Ki bo prišel iz Washingtona
v New York. Henri Spaak,
predsednik skupščine,
bo tudi govoril.

Zastoj glede kontrole
atomske energije se
traja. Ta je za svet
nevarna kot pa je bil
diplomatični zastoj na
pariški konferenci. To
dejstvo je priznal
ameriški minister M. Baruch,
reprezent Amerike v
komisiji Združenih
narodov za kontrolo
atomske energije. "Treba
bo izbrati med življenjem
in smrtjo," je dejal.
"Ako se bodo naši
napori izpolnili, bomo
vsi postali sužnjem
atomskih bomb."

Prva seja atomskega
oboroževanja je v
razmahu. Začela jo je
Rusija, ki je potrdila
dve milijardi dolarjev
za raziskave in
izgradnjo tovarn, ki
so omogočile izgradnjo
atomske bombe. Pro-

Domače vesti

Nov grob v Illinoisu

West Frankfort, Ill.—V bližini
naselbine Thomsonville je 4. okt.
umrl Joseph Supančič, star 62
let, doma iz vasi Hosta pri
Novem mestu. Bil je član društva
313 SNPJ in bolan več let za
jetiko. Tukaj zapuša ženo, tri
sinove, dve hčeri in več vnukov,
v starem kraju pa dve sestri.
To društvo je letos izgubilo že
dva člana; pred par meseci je
umrl George Novrovich, rodom
Hrvat.

Nov grob v Montani

Washoe, Mont.—Dne 4. okt. je
umrla Katie Mihelčič, stara 68
let, doma iz Zagorja na Kranjskem.
Bila je članica društva
112 SNPJ in društva 58 ABZ.
Njen mož je umrl zadnjega
marca. Zapuša tri hčere, dva
sinova in pet vnukov, v Kleinu,
Mont., pa sestro.

Rojenice

Eveleth, Minn.—Pri družini
Lee in Frances Clair so se
oglasile vile rojenice in pustile
prvorojenke, pri družini
Anthony in Ida Chos pa tudi
hčerko. Čestitke! Kar sta obe
mamici pri društvu 130 SNPJ,
tako je tudi mladinski oddelek
narasel za dve članici.

Nov grob v Penni

Presto, Pa.—Dne 14. okt. je
umrl John Primozich, star 56
let, doma iz Hotavlj nad Skofjo
Loko. Tukaj zapuša ženo,
dve hčeri, brata in sestro. Bil
je član društva 166 SNPJ.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici je
umrl James Blanc, star 33 let,
rojen v Lambertu, Pa. Zapuša
ženo, sina, sedem bratov in
dve sestre.—Poročila sta se
Nicholas Sayatovic in Anne
Konjar, kakor tudi Andy Mirtich
in Esther Groenine ter Joseph
Najnger in Mildred Milatovic.—
Pri družini Frank Dacar ml.
so se oglasile rojenice in
pustile hčerko.—Iz
bolnišnice se je vrnila Jennie
Lavrach.

Štiri ruske industrije je kritizirane

Dosegle niso
produkcijskih kvot

Moskva, 21. okt.—Načelnika
proračunskih odsekov dveh
parlamentarnih zbornic
Sovjetske unije sta podala
skupno izjavo v obzorniku
štirih državnih industrij.
Te so živilska, rudarska,
oblačilna in filmska. Vse
očitujejo nesposobnost,
tativne in poverbe.

A. G. Zverev, finančni
minister, je bil obdolžen
nesposobnosti in popuščanja,
direktor filmske industrije
pa odgovornosti za kaotično
situacijo. Nekatere
industrije niso dosegle
niti polovice kvote določene
produkcije. Izjavo v obzorniku
sta objavila L. R. Kornietz,
načelnik proračunske komisije
sveta Sovjetske unije, in I. S.
Kohlov, načelnik proračunske
komisije sveta narodnosti.
Sveta tvorita zbornici
Sovjetske unije, ki imata
1.360 članov. Izjava naglašja,
da je dolžnost finančnega
ministra pooblastitev kontrole
in odprava tativ ter
povečanje produkcije.
Kornietz je zahteval, da
mora finančni minister
priti pred vrhovni svet
zaradi zanemarjanja
dolžnosti.

Produkcija atomske bombe
je v razmahu. Začela jo je
Rusija, ki je potrdila
dve milijardi dolarjev
za raziskave in
izgradnjo tovarn, ki
so omogočile izgradnjo
atomske bombe. Pro-

Dolga stavka v Pittsburghu končana

Unija se izrekla
za arbitražo

Pittsburgh, Pa., 21. okt.—Stavka
proti Duquesne Light Co., ki
je trajala 27 dni, je bila
končana. Stavkarji so člani
neodvisne unije, katere
predsednik je George L. Mueller.
On je naznanil konec stavke,
ko so se člani unije izrekli
za arbitražo. Stavka je
zavrla produkcijo električne
sile in transportacijo, kakor
tudi industrijske aktivnosti.
Velike trgovine so morale
zapreti vrata. Lastniki teh
so naznanili, da bodo
trgovine danes odprle vrata.

Unija je oklicala stavko, ko
je kompanija zavrnila zahtevo
za zvišanje plače za 20 odstotkov.
Povprečna plača delavcev
pred oklicem stavke je bila
\$1.18 na uro. Kompanija je
ponudila zvišanje plače za
pet odstotkov, toda člani
unije so ponudbo zavrnili
pri glasovanju.

Zmaga socialnih demokratov v Berlinu

Berlin, 21. okt.—Kandidati
stranke socialnih demokratov
so dobili največ glasov pri
svobodnih mestnih volitvah
v Berlinu po 14 letih. Stranka
socialistične enotnosti, katere
je imela oporo pri sovjetih,
je na tretjem mestu, stranka
krščanskih demokratov pa na
drugem. Število volilnih
upravičencev je bilo 2.349.722.

Uradnik ameriške vojaške vlade ustreljen

Berlin, 21. okt.—Harry D. Florey,
uradnik ameriške vojaške
vlade, je bil ustreljen, ko je
bežal pred rusko vojaško
policijo. Ta ga je zasačila v
ruskem predelu Berlina, ko
je snemal slike. V predelu
je pripeljal z avtomobilom,
katerega je vozil neki Nemec.

Atentat na papeža Pija zanikan

Rim, 21. okt.—Policijske
avtoritete so zanikale govorice,
ki so se širile v Rimu in v
tujini, da je bil izvršen
atentat na papeža Pija in da
se je izjalovil. Izjavile so,
da so govorice brez
podlage.

ZVIŠANJE PLAČE NA PODLAGI DVIGANJA CEN

Nova tehnika unije
združenih avtnih delavcev

PREIZKUŠNJA V POGAJANJH

Cleveland, O., 21. okt.—Unija
združenih avtnih delavcev,
velikokrat v Kongresu
industrijskih organizacij,
je osvojila novo tehniko
in taktiko v kolektivnih
pogajanjih. Zavrgla je
prvotni načrt o določenem
zvišanju plače in sprejela
druga, da bodo njene
zahteve bazirale na sedanjem
in bodočem dvigavanju cen
in višjih življenjskih stroških.

Novo teorijo je pojasnil
Walter P. Reuther, predsednik
avtne unije, na seji članov
eksekutivnega odbora. Uradniki
avtnih kompanij bodo
pozvani, naj študirajo
številke o zvišanju življenjskih
stroškov in jih primerjajo
s številkami lanskega leta.
Na podlagi števil in podatkov
naj se zvišajo plače.

"Zvišanje plače ne bo
zaključeno pogajanj," je
rekel Reuther. "To bo
elastično in razlike se
bodo morale usoglasiti z
dvigavanjem cen."

Člani eksekutivnega odbora
so zavrgli prvotni načrt
glede zvišanja plače za 20
centov na uro. Sprejeli so
priporočilo Philipa Murrayja,
predsednika CIO. Slednji
je dejal, da bodo tehni-
ko avtne unije osvojile vse
druge unije CIO.

Nova tehnika bo preizkušena
ta teden v pogajanjih
med avtno unijo in Chrysler
Motor Corp. glede sklenitve
nove pogodbe. V tovarnah
te korporacije je
uposlojen okrog 70.000
delavcev, ki prejema
plačo od ure. Pogodbi,
kateri je unija sklenila s
Ford Motor Co. in General
Motors Corp., ostaneta v
veljavi do prihodnje
pomladi.

Reuther, ki je vodil
dolgo stavko proti korporaciji
General Motors, je omenil
možnost okolišnice nove
stavke. V svojem govoru
je obsodil velebitnost in
njenega zaveznika v kongresu,
ker

Akcija proti slovan- skim državam

Dobile ne bodo
posojil od Amerike

Washington, D. C., 21. okt.—
Doznava se, da ameriški državni
tajnik Byrnes sestavlja novo
ekonomsko politiko v
soglasju z odločnim
stališčem proti Rusiji in
drugim slovanskim
državam. On je v svojem
govoru po radiu zadnji
petek zvalil krivdo in
odgovornost za sedanjo
mednarodno napetost na
Sovjetsko unijo.

Poučeni krogi trdijo, da
slovanske države ne bodo
dobile posojil v Ameriki.
Dalje trdijo, da je Byrnes
za predlog, da Amerika
vrže več milijonov dolarjev
v Italijo, Avstrijo in Grčijo
ter ustavi finančno pomoč
Rusiji in državam v
vzhodni Evropi.

Doznava se, da je odločitev
padla v teku mirovne
konference v Parizu. Ruska
obdolžitev, da hoče Amerika
ekonomsko zaslužiti
ljudstva v Evropi, je
razkazala Byrnesa. On je
pretrgal pogajanja glede
ameriških kreditov in
posojila Čehoslovakiji.

Byrnes je namignil, da
Amerika finančno
podpira Italijo, Avstrijo in
Grčijo, ne pa Rusije in
drugih slovanskih držav.
To je namen nove
ameriške ekonomske
politike.

Amerika vodi nepoštenu pogajanja

Moskva, 21. okt.—Pravda,
glasilo komunistične stranke,
je obdolžila Ameriko, da
vodi tajna, zahrbtna in
nepoštena pogajanja s
Turčijo glede kontrole in
bodočnosti strateškega
Dardanelskega ožina. Avtor
članka je David Zaslavsky.
On je komentiral drugo
ameriško noto turški vladi
v zagotovilo o podpori.
"Umetnost je vprašanje,
kje je Turčija in kje
Dardanelski ožina," je
rečeno v članku. "Slišali
smo že o dolarški
diplomaciji in o
demokraciji dolarja. Morda
se zemljevid dolarja že
kaže v novih razdelitvah
kontinentov. Dolarška
diplomacija se očituje v
surovosti ameriškega
izražanja."

so zlomili učinkovito
kontrolno cen in s tem
pognali Ameriko na
pot, ki vodi v
inflacijo.

Eksplodizije bomb v ameriški coni

Jugoslavija zavrnila obdolžitve

Ameriški državljani
niso sužnji

Belgrad, 21. okt.—Besednik
zunanjega urada je
odločno zavrnil obdolžitve
ameriške vlade, da
Jugoslavija drži ameriške
državljane kot sužnje.
"Želim poudariti, da so
obdolžitve neresne,
izmišljene in zlobna laž,"
je dejal. "V Jugoslaviji
ni bilo nikdar suženjskega
dela, kar se ne more
reči o Ameriki."

Besednik zunanjega urada
je zavrnil obdolžitve na
konferenci s časnikarji,
ki je bila v naglici
sklicana. Ameriški državni
departament je izrekel
obdolžitve v not, ki je
bila dostavljena
jugoslovanski vladi
zadnji petek. Besednik
urada je dejal, da je
obdolžitev povezana z
zlobno propagando
proti Jugoslaviji.

On je sicer priznal, da
nekateri ameriški državljani
nemškega porekla so
uposleni na kmetijah,
zanikal pa je trditve,
da so sužnji. Ti so
sodelovali z nacisti v
teku vojne in tvorili
učinkovito Hitlerjevo
peto kolono v Jugoslaviji.

"Jugoslovanska vlada je
pripravljena izročiti
amerikemu poslanstvu vse
Nemce, katere
smatra za ameriške
državljane," je rekel
besednik zunanjega urada.
"Jugoslavija se jih
hoče iznebiti. Trditve,
da Jugoslavija ne
priznava pravic
ameriških državljanov,
je brez podlage. Ameriški
državljani lahko
zapustijo Jugoslavijo,
kadar hočejo."

Nadaljnje obravnavo proti nacistom

Obravnava
v Nuernbergu
ustvarila precedent

Washington, D. C., 21. okt.—
Predsednik Truman je
dejel, da naloga glede
kaznovanja nacističnih
zločincev še ni
dovršena. Industriji in
finančni magnati, ki
so pomagali Hitlerju pri
zgradnji nemške vojne
mašine, kakor tudi
diplomati in policijski
ter drugi uradniki, še
niso dobili zaslužene
kazni. Vse je treba
postaviti pred sodišča.

Truman ni omenil
načina postopanja,
izjavil pa je, da bo
upošteval priporočila
Robertja W. Jacksona,
člana federalnega
vrhovnega sodišča,
da se obravnava
proti nacističnim zločincem
vrše v vseh okupacijskih
conah. Jackson je
predložil Trumanu
resnicio kot ameriški
prosekutor na obravnavi
proti vodilnim nacistom,
ki se je vršila pred
mednarodnim vojaškim
tribunalom v Nuernbergu.
Ta je obsodil obtožene
nacistične v smrti in
eksekucije so bile
izvršene.

V pismu, poslano
Jacksonu, je Truman
naznanil sprejetje
resnacije. "Dasi ste
vi kot ameriški
prosekutor na obravnavi
proti nacistom
dovršili poverjeno
nalogo, je še vedno
potrebna akcija
proti nemškim
industrijem, militaristom,
politikom in
diplomatom," pravi
pismo. "Krivda teh ni
dosti manjša od one,
za katero so vodilni
nacisti že plačali
kazen s svojim
življenjem."

Prepričan sem, da
obsodba, h kateri ste
vi pripomogli, bo
dala odobravanje
civiliziranega sveta.
Obsodba bo ostala v
zgodovini kot svetilnik,
ki bo opozarjal
mednarodne zločince
na kazni in usodo, ki
jih bodo do-

Protest zaradi postopanja proti Hjalmaru Schachtu

ZAROTA DESNIČARSKIH
ELEMENTOV

Stuttgart, Nemčija, 21. okt.—
Tri bombe so eksplodirale v
bližini vladnih poslopij v tem
mestu in okolici, ki sta v
ameriški okupacijski coni.
Ameriške vojaške
avtoritete, ki so
odredile preiskavo,
sodijo, da so bile
eksplozije protest
proti nadaljevanju
postopanja proti
Hjalmaru Schachtu,
bivšemu finančnemu
ministru v Hitlerjevi
vladi, ki je bil
oprosčen na obravnavi
pred mednarodnim
vojaškim tribunalom
v Nuernbergu. Tribunal
je obsodil druge
vodilne nacistične
v smrti in eksekuciji
je bila izvršena
zadnja sredo.

Ena bomba je eksplodirala
v bližini ameriške
vojaške jetnišnice v
Stuttgartu. Oni, ki so
položili, so mislili,
da je Schacht v tej
jetnišnici. On je zaprt
v nemški jetnišnici,
v kateri čaka na
zaslišanje pred
denacifikacijskim
odborom.

Prva bomba je eksplodirala
na oknu poslopija
rekordnega urada
nemškega denacifikacijskega
odboru v Backnangu,
15 milj od Stuttgarta,
kjer je bil Schacht
aretiran. Druga je
eksplozirala na oknu
aličnega urada v
Stuttgartu. Ranjen ni
bil nihče, toda eksplozija
je pretresla ameriške
vojaške policaje.

Ameriški preiskovalci
slutijo, da so bombe
vržili člani nemške
grupe, ki so se vozili z
avtomobilom. Skoro
istočasno z eksplozijami
je bil odkrit ogenj v
taborišču pomožne
organizacije Združenih
narodov UNRRA v
Backnangu, ki pa je
bil kmalu pogasjen.

Pokrajninska vojaška
vlada v distriktu
Wuerttemberg-Baden
je izjavila, da
bombe eksplozije
niso uničile rekordov.
General Lucius D. Clay,
pomožni ameriški
vojaški guverner, je
izrazil mnenje, da so
nemški desničarski
elementi skovali
zaroto. Namen je bil
uničenje rekordov in
preprečenje obravnav
pred denacifikacijskimi
sodišči.

Neki ameriški preiskovalec
je dejal, da so bile
bombe eksplozije
protest proti postopanju
proti Schachtu. To je
tudi teorija nemške
policije. "Izgleda, da
napad ni bil dobro
organiziran," je rekel
Clay. "Ko smo ustanovili
nemška denacifikacijska
sodišča in poverili
odgovornost za
prosekucijo nacistov
Nemcem, smo
slutili, da se bodo
pripetili incidenti
te vrste."

Elliot Roosevelt okrcal Vandenberg

New York, 21. okt.—Elliot
Roosevelt, sin pokojnega
predsednika, je opazil
senatorja Vandenberg,
republikanec iz
Michigana. Očital mu je,
da je v svojem govoru
po radiu poudaril
vprašanje zunanje
politike v volilno
kampanjo in s tem
izdal interese
ameriškega ljudstva.
Vandenberg je bil član
ameriške delegacije na
mirovni konferenci v
Parizu.

Jugoslovija izpustila grškega pilota

Atene, Grčija, 21. okt.—Vlada
je naznanila, da je
Jugoslovija izpustila
poročnika Tangalakisa,
pilota grškega letala,
ki se je moral spustiti na
tla v Jugoslaviji
6. septembra. S tem
je bil incident izravnal.
Tangalakis je dejal,
da je bil zaprt v neki
hiši po ujetju.

letele. Obravnava v
Nuernbergu je ustvarila
nov precedent v
mednarodnem pravu.

Dan plačila?—Da, ako bi delavstvo imelo svojo stranko in postavilo svoje kandidate.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$5.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice
Cook Co. \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inosestevstvo \$6.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$5.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$6.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Kopirani dopisi in nenaročni
članki se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2557-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

130

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1946), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Francija dobila novo ustavo

V Franciji so zadnje dni imeli zelo važne volitve. Imeli so plebiscit o novi ustavi, ki naj bo temelj četrti republiki. To je bil v Franciji letos že drugi plebiscit o novi ustavi. Prvi osnutek so volilci zavrgli zadnjo pomlad z okrog milijon glasovi večine, sedanja ustava pa je bila sprejeta z okrog milijon glasovi večine. Za je bilo oddanih okrog devet in pol milijona glasov, proti pa okrog osem in pol milijona.

Za Francijo so bile te volitve zelo značilne iz več razlogov. To namreč ni bil samo plebiscit o novi ustavi, ki je zelo demokratična in tudi levičarsko usmerjena, marveč tudi o generalu De Gaulle, ki je pri tem plebiscitu igral glavno vlogo. Rezultat je pokazal, da on zna igrati še zelo važno politično vlogo v bližnji bodočnosti.

Medtem ko je bil De Gaulle zadnjo pomlad nevtralen, ko je bil pred volilci prvi osnutek nove ustave, se je v zadnji kampanji postavil na čelo reakcije proti drugemu osnutku. Nova ustava je sicer manj radikalna kot je bil prvi osnutek, vendar pa ji je De Gaulle napovedal boj na vsej fronti. Valed tega je važnost njegove osebe tudi zasenčila važnost nove ustave. Sodeč po vesteh iz Pariza, se je plebiscit vršil v prvi vrsti za ali proti De Gaulleu.

Kljub temu, da je nova ustava dobila večino glasov, opazovalci pravijo, da je moralno zmago odnesel De Gaulle. Njegova zmaga je prvič v tem, ker se sedem milijonov volilcev ni udeležilo glasovanja, in to baže iz razloga, ker niso hoteli glasovati proti De Gaulleu. Drugič pa je v tem, ker je ta plebiscit pokazal, da je pravi voditelj katoliške republikanske stranke on, ne pa Bidault ali kdo drugi. Voditelji te stranke s poslanci vred so v parlamentu glasovali in tudi agitali za sprejetje nove ustave, volitve pa so pokazale, da jim članstvo ni sledilo, marveč je ostalo doma ali pa glasovalo proti ustavi—kot jih je urgiral De Gaulle.

Rezultat tega plebiscita je pokazal tudi to, da je imel De Gaulle na svoji strani večje število socialistov in komunistov, kajti obe stranki sta pri prejšnjih državni in tudi občinskih volitvah dobili več glasov kot jih je bilo zdaj oddanih za novo ustavo.

Vse to pomeni, da je francosko politično mišljenje še vedno v precejšanju in nihanju med dvema ekstremoma. Opredeljeno je samo na skrajni levi in skrajni desnici. Pri zadnjem plebiscitu je desnica pod De Gaulleovim vodstvom pokazala, da je levičar-komunistom in socialistom—že zelo blizu za petami. Potrebnovala je samo dobrih pet odstotkov več glasov in porazen bi bil tudi drugi osnutek nove ustave. Bolj točno sodbno si bo mogoče ustvariti po volitvah, ki se vrše prihodnji mesec za nov parlament.

Nova ustava je delo vseh treh večinskih strank—republikanske (katoliške), socialistične in komunistične. Od prvega osnutka, ki je bil predvsem delo socialistov in komunistov in proti kateremu so agitali republikanci (mešanica radikalnih krščanskih socialistov in navadnih klerikalcev), se v glavnem razlikuje v tem, da določa dve zbornici in daje predsedniku republike več moči.

Po prvem osnutku, ki je bil porazen pri splošnem plebiscitu, bi bil predsednik republike le figura, brez kakšne posebne moči. Po novi ustavi pa bo on imenoval premierja in druge člane kabineta, ne bo pa mogel razpustiti parlamenta kakor je to lahko storil po stari ustavi. Vlado bo lahko razpustila le narodna zbornica, in sicer s tem, ako mu dvakrat izreče nezaupnico in ako bo v razpust pristal tudi sam kabinet. Predsednika bo izvolil parlament za sedem let, redni termin poslancev pa bo trajal pet let.

Nova ustava odpravlja tudi senatno zbornico kot jo je poznala tretja republika. V tej zbornici je bil več kot pol stoletja sedež francoske reakcije, zato so jo socialisti in komunisti hoteli kratkoročno odpraviti. Ker so bili zadnjo pomlad vsled tega poraženi, je med njimi in republikanci potem prišlo do kompromisa, po katerem bo stari senat nadomestil novi svet republike. Ta zbornica bo imela manjšo moč kot narodna zbornica, ki bo vrhovna oblast. Svet republike bo lahko predlagal nove zakone, razen proračunskih in davčnih, in tudi prisilil narodno zbornico na dvakratno čitanje zakonskih osnutkov. Toda njegova moč se bo tukaj končala. Z drugo besedo: svet republike bo imel predvsem le svetovalno besedo.

Druga radikalna sprememba bo v strukturi francoskega imperija. Nova ustava proglašala francoski imperij za unijo ali zvezo teoretično enakopravnih narodov. Vse francoske kolonije namreč dobe status enakopravnih avtonomnih edinic ali republik, vsaka s svojo lastno zbornico in vlado in splošno, enako volilno pravico. Vse te francoske republike bodo povezane v vrhovnem svetu Francoske unije s sedežem v Parizu. Ta svet bo imel le svetovalni glas. Nova ustava tudi govori o novi nalogi Francije, da pomaga tem republikam pri širjenju šolstva in izobrazbe med dosedanjimi kolonialnimi narodi.

Koliko bo ta nova struktura tudi v bistvu spremenila francoski imperij, bo seveda pokazala bodočnost. Francoska Indokina se namreč tudi s tem statusom ne zadovoljuje, marveč zahteva neodvisnost. Indokinci namreč pravijo, da je to le prepletkanje francoskega imperializma. Slični glasovi prihajajo tudi iz drugih francoskih kolonij.

Zelo važen del nove ustave je nova načelna izjava, ki reinterpretira znane koncepte velike francoske revolucije o bratstvu, svobodi in enakopravnosti v duhu novega časa. Ta načelna izjava je nov francoski "Bill of Rights", ki garantira vsem državljanom osebno svobodo, kakor tudi pravico do dela in jela in široko mero socialne zaščite od zibel do groba, prav tako tudi sankcionira podpiranje vseh glavnih ali monopolističnih industrij. Prav vsled tega je De Gaulle na čelu reakcije toliko grmel proti novi ustavi.

TRETJI
SLOVANSKI KONGRES

Pittsburgh, Pa. — Zborovanju tretjega Vseslovanskega kongresa, ki se je vršilo 20.22. sept. v New Yorku, je reakcionaren tisk posvetil precej pažnje in prostora, toda nehoti mu je s tem tudi pomagal, da se o njem mnogo več govori in poizveduje o sklepih, pa smatram, da bo dobro, da podam svoje vtise in nekoliko zgodovine v tem listu.

Ideja za Slovanski kongres se je porodila v Pittsburghu leta 1938, ko je bilo jasno, da bi Hitler vsak moment pogotil Čehoslovasko. Porodila jo je misel, da v tem usodnem trenutku demonstriramo prvič proti pohodu Hitlerizma, drugič, da apeliramo na ameriško javno mnenje in vlado, da vstane v obrambo Čehoslovake in drugih žrtev krvoločnega fašizma. Iz tega sledi, da se je kongres rodil v krizi in da se ga ta "smola" stalno drži. Smola pravim zato, ker vedno zbuje v kritičnih momentih in ker se ga napada od strani ameriške in slovanske reakcije, brez da se bi ozirali na visoke ideale, katere širi in propagira od Atlantika do Pacifika.

Prvi Slovanski kongres je zboroval kmalu po napadu na Pearl Harbor, in sicer v Detroitu. Napadna Amerika je potrebovala moralno in fizično pomoč, da se porazi japonske militariste, ki so bili izvrstno oboroženi (jeklo in drugi material so dobivali iz Amerike). Ameriški Slovani niso cincali, ampak so smatrali za svojo najsvetejšo dolžnost, da takoj organiziramo vse sile za končno zmago, vedoč, da bodo velike žrtve v industriji, denarju in—življenjih mladih fantov in očetov. In kongres je še sklenil, da smo pripravljeni dati vse za poraz osiše Berlin-Rim-Tokijo.

Federalna vlada je pozdravila naše sklepe in nam priznala vso čast. Priznala je, da smo Slovani važen faktor v Zdr. državah. Vlada je bila vesela, da smo dali tako lep primer edinstva in poštvalnosti in to nas je navdajalo s korajžjo pri napornem delu za zmago, čeprav so čisto padali neosnovani občutki, da smo rdeči in da to delamo le zaradi Sovjetske unije itd.

Drugi Vseslovanski kongres se je vršil v Pittsburghu l. 1944, tik pred najvažnejšimi volitvami, kar jih pozna zgodovina Zdr. držav. Te volitve so odločale ali bo Amerika vodila odločno borbo za poraz osiše Berlin-Rim-Tokijo, ali pa bo prišlo do preloma svete obljube, podane v Atlantskem čarterju. Reakcija je hotela poraziti Roosevelta in skleniti premirje z osišem—po tem pa udariti po Sov. uniji in Slovanih. Toda Slovanski kongres je videl in slutil to veliko nevarnost. V to svrhu je bil sklican drugi kongres, kongres za mobilizacijo volilcev in ponovno izvolitev F. D. Roosevelta. Danes vsi vemo, da je bil to važen doprinos za Ameriko in da je F. D. R. danes bolj potreben kot je bil kdaj prej.

Kdor zasleduje razvoj dogodkov, odkar je Roosevelt umrl in odkar je vojna končana, kdor vidi in razume načrte svetovnih imperialistov, katerih glavni stan se je preselil iz Londona na Wall Street v New Yorku, ta se bo strinjal, da je bil tretji kongres zelo nujen in najvažnejši od vseh. Mednarodni položaj se postruje. Napetost med anglo-ameriškim blokom in Sovjetsko unijo je prišla na zelo nevarno točko. Treba je bilo opozoriti vojne hujskače Byrnes-Vandenberg-Trumana, da sedanja atomska politika in sovražnost napram Sov. uniji vodi tudi Združene države v pogubo, svet pa v nesmiselno klanje.

Kongres proti atomski
politiki in vojni

Tretji Vseslovanski kongres je zboroval v zelo dramatičnih okoliščinah, ko je bila svetovna kriza na višku in je že izgledalo, da vsak čas lahko pride do usodne iskre. In prav zato je

kongres zboroval pod gesli: za mir, proti atomski grožnji, za povratek na Rooseveltov program prijateljstva med Zdr. državami in Sov. unijo, za poraz vojnih hujskačev pri prihodnjih volitvah, za obrambo življenjskega standarda itd.

Govorniki so poudarili, da je glavni vzrok sedanje krize nastal vsled ameriških imperijalističnih akcij, ki so popolnoma v navskrižju z ameriško tradicijo in težnjami vseh svobodoljubnih narodov, da ta politika izvira iz sovraštva do slovanskih narodov radi tega, ker se baš slovanski narodi s Sovjetsko unijo na čelu najbolj odločno upirajo proti temu, da bi katerekoli država ali blok držav zavladal nad svetom, da je tako stremljenje v nasprotju z dogovori v Teheranu, Jalti in Potsdamu in krši svečane obljube Atlantskega čarterja.

Kongres je pripisal krivdo za tako vojno izživajočo politiko državnemu tajniku Byrnesu, Vandenbergu, Trumanu in bankirjem na Wall Streetu, dalje reakciji v republikanski in demokratski stranki, časopisju in radiu, ki podžigajo tretjo vojno, v kateri ameriški imperijalisti upajo, da bi absolutno zavladali nad svetom, kar se pa more zgoditi le pod pogojem, da se uniči Sov. unijo in Slovane. Kongres je zahteval, da se ameriška armada takoj umakne iz Kitajske in drugih dežel, kjer ni potrebna za okupacijske svrhe, da se pošlje te vojske domov gradit stanovanske hiše itd., da se zniža neznosne državne stroške in davke.

To zborovanje American Slav kongresa je imelo zelo važen pomen. V istem tednu je vstal bivši podpredsednik Henry Wallace, ki se je kot prvi član Trumanovega kabineta uprl atomski politiki in razkrinjal pred ameriško javnostjo cilje Byrnes-Vandenberg-Trumanove atomske taktike. On je obsodil vlado, da tako nastopanje vodi do neizogibne vojne in nezaupanja v Združene države, da je naše stališče do Sovjetske unije neiskreno in kvarno za svetovni mir. Wallace je prišel v konflikt z vlado zaradi ameriške pretnje z atomsko bombo.

Zbornica je takoj ob pričetku sprejela Wallacev program z burnim aplavzom in ga urgirala, da vodi borbo proti Byrnes-Vandenbergovi atomski politiki. Takoj je bila sprožena tudi želja, da se Wallacea nominira za bodočega predsednika Zdr. držav, kar je delegacija zopet burno pozdravila.

Lainjiva propaganda
se izjalovila

Vsem je še v spominu, kako je profašističen tisk bruhal laži in obrekovanja proti kongresu, v istem času pa še bolj strupeno napadal sovjetske in jugoslovanske zahteve na pariški "mirnovni" konferenci. Glavni namen teh kampanjskih laži je bil, da prvič preplašijo Slovane, da odnehajo s svojo kampanjo za trajen in pravičen mir, če pa to ne uspe, da se nas vsaj izolira, da se nahujša proti nam vsaj en del ameriškega naroda.

Toda vsi poskusi reakcije so se popolnoma izjalovili. Kongres je sijajno uspel ne samo v moralnem pizmu, ampak tudi politično. Namesto da bi nas izolirali, je kongres sklenil, da sodelujemo z vsemi sličnimi napori in organiziranim delavstvom kot je Political Action Committee itd., kajti dejstvo je, da se tudi ameriško ljudstvo poteguje za mir. Neki neslovanski govornik na kongresu je priznal, da so Slovani doprinesli največ v borbi za poraz fašizma in da bodo sedaj zopet največ doprinesli v borbi za trajen in pravičen mir, kar dokazuje, da pošte Amerikanci cenijo naš patriotizem in poštvalnost.

Vojni hujskači so naleteli na večji odpor kakor so pričakovali. Slovanski državniki so na pariški konferenci precej razkrinkali imperialistične cilje anglo-ameriškega bloka. Wallace, Pepper, CIO in PAC in American Slav

Congress pa so v Zdr. državah začeli z borbo za mir in povratek na Rooseveltovo pot prijateljstva.

Strupeni napadi na ameriške Slovane so prav prišli. Kongres je odgovoril na te napade s podvojenim delom za mir. Na kongresu je bilo jasno dokazano, da razumemo potrebo prijateljstva med Združenimi državami in slovanskimi narodi, ker to bo najboljša garancija za trajen in pravičen mir.

Vsaka organizacija in vsak posameznik, ki je sodeloval na tem zgodovinskem kongresu, je lahko ponosen, da je naredil svojo dolžnost, da je že naredil prvi korak za mir in napredek.

George Warkovich.

PROŠNJA

Willard, Wis.—Vljudno prošim poročevalca v Duluthu, Minn., da bi mi sporočil pismo ali v Prosveti, kdaj bo šel na operacijo Frank Belay, če mu je znano.

Kot samski farmar težko pustim dom in ako ne bi pogodil dan operacije, potem bi bil moj obisk brez pomena. Moj naslov je: Peter Belay, Box 21, Willard, Wis.

Hvala "Big" Tonyju za kratkočasen potopis. Želim, da mu ne bi več nagajal "karburator" in se veselo vozil po Ameriki s svojo mamo. Peter Belay.

PISMO IZ KAMNIKA

Mount Olive, Ill.—Prejel sem pismo od mojega nečaka, ki je že 18 let v službi na pošti v Kamniku. On je brat padlega partizanskega častnika Franka Marna. Ubit je bil v Čatežu na Dolenjskem, toda njegovo truplo so prepeljali na domače pokopališče in ga zakopali v grob njegove mame.

Nečak se mi lepo zahvaljuje za poslano pakete in denar. Pošiljatev je hodila tri mesece, ali prišla je v redu. Piše mi tudi o jugoslovanskih poštah regulacijah. Pravi, da je šlo skozi njegove roke že na tisoče paketov, ki so jih svojem poslali iz Amerike. Prigodi se, da včasih odprejo pakete, in sicer tiste, v katerih so predmeti, ki so podvrženi carini. V takem slučaju odprejo paket v navzočnosti poštnega uradnika, financarja in prejemnika.

Za primero naj navedem tale slučaj. Moja sestra iz Conneaut, O., je temu nečaku poslala paket, v katerem sta bila tudi dva kartona cigaret. Paket pa ni prišel na kamniško pošto, ampak na mariborsko. Nečak je moral iti v Maribor in dobil 40 cigaret po predpisu, za ostale pa bi moral plačati 200 dinarjev carine, kar pa je odklonil. Torej pod carino spada tudi tobak, zlatina, saharin, seveda v večji kot predpisani meri.

V tukajšnjih časopisih je bilo naznanjeno, da je dovoljeno poslati v Jugoslavijo pakete do 44 funtov, označeno pa ni bilo natančno pod kakšno označbo. Nečaka ženska je poslala svojem tri pakete: 12 funtov, 20 in 24 in plačala \$7.94 poštne, čez nekaj dni pa so vsi trije bili na poti poslani iz New Yorka s pripombo, da ne spadajo pod označbo "darilo". Pošlje se sicer lahko do 44 funtov, toda ne pod označbo "darilo". Za take pakete je treba plačati 22c poštne in od funta, poleg tega pa bi najbrže morali sorodniki v stari domovini plačati carino. Torej pod označbo "darilo" je dovoljeno poslati le do 11 funtov, poštne pa na štate 14c od funta ali \$1.54 od 11 funtov. To mi je povedala zanesljiva oseba.

Da so pakete v Jugoslaviji tudi poprej odpirali, imam prav dober dokaz. Ko sem poslal paket bratu, sem vtaknil v neki žep dolar, toda o tem nisem nič omenil v pismu. Brat je prejel paket v najlepšem redu, iz Belgrada pa 50 dinarjev. Ali niso resnično pravilne jugoslovanske oblasti?

Tukajšnji poštni uradniki so različnega mišljenja glede pošiljanja paketov. Na naši pošti

Z avtomobilom po Ameri

Piše "Big" Tony Tomšič, Oakland, Cal.

(Nadaljevanje in konec.)

Moj načrt je bil, da jo mahneva proti domu skozi državo Oklahomo po 66 cest in se spotoma oglašiva pri najinih prijateljih v Gallupu, New Mexico, kakor sem prvotno načrtoval, toda vročina je pokvarila najin namen.

Iz San Franciscu je prišel obiskat svojo bolno mater Ernest Vehar in njegova žena. Naša mama mi je dejala, naj ga vprašam, če bi hotel iti nazaj v San Franciscu z avtomobilom mesto z železnico. In res smo se dogovorili, da se skupaj odpeljemo.

Od Rugljevih smo se poslovili 23. julija popoldne. Težka je bila ločitev od tako prijaznih prijateljev. Rokovali smo in jokali, nato pa se odpeljali. Po kratki vožnji smo dospeli v Girard, kjer smo si nabavili ledu in gasoline. Tisto popoldne je vladala huda vročina in ko smo se vozili zapadno od Girarda, smo se bali, če bi se kaj zgodilo naši "Lizi" in se ustavili kje na samotni. Poginili bi od vročine. Toda naša mrha je bežljala 70 milj na uro; vozili smo samo podnevi. Ker je bil fant korajžen in dober voznik, je vozil vso pot do doma. Potovali smo skozi državi Colorado in Utah, kjer ni bilo hude vročine.

Dne 26. julija ob petih popoldne smo se znašli pred domačo hišo v Oaklandu, kjer imam svoj "urad", v katerem sem napisal ta potopis. Vsi smo bili veseli, jaz pa sem pograbil mojo koncertino in zaigral "Home sweet home". Lepo je bilo med prijatelji, prav tako lepo doma, ko smo se vrnili po osem tedenskem potovanju.

Prijatelji so mi naročili, naj svoje potovanje opišem v Prosveti, kar sem storil. Če kateremu ne ugajajo moji dopisi, naj jih ne čita. Moja želja je bila, da se še enkrat z ženo odpeljeva med najine prijatelje. Nekdo je omenil mojemu prijatelju v Springfieldu, da mora biti "Big" Tony precej premožen, ker se vozi z avtomobilom po Ameriki. Ne, Tony se je vozil po Ameriki samo na svojo korajžjo!

Sežaj pa zaključujem zahvaljujem vsem prijateljem in sorodnikom za gostoljubnost in za izkazani meni in materi. Bodite prav lepo pozdravljeni od Antona Tomšiča in njegove žene.

zahtevajo označeno vsebino, kar je pravilno, ne zahtevajo pa, da bi bil v notranjosti paket zavrt v platno. Na sosedni pošti pa ni treba označiti vsebine, zahtevajo pa paket zaščit v platno. Odposlal sem dva paketa, vsakega na drugi pošti, toda na dveh poštah različne regulacije. Glavno pa je, oba paketa sta dospela v redu v staro domovino.

Moj nečak mi tudi omenja v pismu, da se jugoslovanske razmere hitro izboljšavajo in vsa Jugoslavija se dviga iz ruševin. Sedaj tudi ni več pomanjkanja hrane, le "groša" je še bolj malo. Poštni uradniki so še slabo plačani, pričakujejo pa zvišanja po novem letu. V gostinlah se dobi jestvine kot pijačo brez kart. Dobro vino stane 50 dinarjev liter. No, v tem pa nas prav gotovo prekašajo.

Andrew Maren.

PISMO Z RAKEKA

Cleveland, O.—Sledeče pismo je pisala nečakinja od moje žene, oziroma hči njenega brata Franka Zorca. Pismo je zanimivo in se glasi v izčrpu:

"Draga teta in stric!—Ne vem, kakšno mnenje si boste ustvarili o meni, ker se tako dolgo ne zahvalim za poslano blago za obleke. Pisala bi že prej, a sem tako zaposlena, da komaj utegnem. Saj veste s kakšno vnemo gradimo na ruševinah. Zelo nas razveselilo Vaše sporočilo, da nas obiščete drugo pomlad. Potem bosta lahko videla na svoje oči našo oblast in razvoj ter tudi tam povedala resnico o naših štiriletnih borbah, trpljenju in končnemu vstajenju. Ko bi vi

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Literarni večer Društva slovenskih književnikov

Ljubljana.—Dne 8. julija je bil v poslopju Marijanišča recitacijski večer, namenjen predvsem primorskim prosvetnim delavcem. Za tem, ko je odpremljena "Mi smo ubežniki", mladina je govorila najprej o Slovencih, ki so se izselili iz domovine, nato o pomeni slovenske književnosti za ves naš narod. Poudaril je sledeče:

Slovenska poezija je slovensko življenje. Je bistvo tega, kar je naš narod doživljal, za kar se je boril in trpel. Naša ljudska poezija je že v zarodku vsebovala vse, kar je od Prešnera dalje ustvarila umetna pesem kot izraz individualnega čustvovanja. Že v narodni pesmi je dihal genij slovenskega človeka—njegov socialni in nacionalni boj za obstanek. Danes pa se bo kot se nikdar sproščalo naše življenje in se dvigalo, ker smo tesno združeni s primorskimi brati.

Naša pesem se je edinstveno upodobila v Prešnerovi liriki, kjer se je izkristaliziralo vse slovensko bistvo in se razlilo na vse bodoče rodove. Prešnerovi podobniki so hoteli zadušiti ta glas, ki je bil v njih, in prepričati naš narod, da je najlažnejša čednost pred a n o s t avstrijskemu dvoru. Dvignil se je realisti Levstik. Presajal je Prešnerove pesmi v dnevno borbo z nemškimi. Pravico, katero opera Prešner, hoče prenesti v politično in socialno življenje. Na svoj način so nadaljevali Prešnerove misli: pesnik Soršek, polja Simon Jenko, Josip Stritar, Simon Gregorčič, Dragutin Kette, Josip Jurčič in Murn Aleksandrov.

Dedič Prešnerovih pesmi pa je Slošnjak opredelil na tri polja, katera pa vse veže isto življenje.

Zupančič je s svojo lirsko mišlostjo in čustvenostjo poezijo upodobil posebno epoko v naši literaturi in ji dal pečat življenjskega optimizma. Njegova geneza je napovedala burno dobo prve svetovne vojne. Z razgledanimi vojnimi pesmimi je pripravljala Slovence na trpljenje in žrtve, ki jih čakajo. Vendar je bil ta rod, prežgadan vržen in pekel prve svetovne vojne in ne nezrel, da bi si mogel prisvojiti optimizem neposrednih Zupančičevih naslednikov. Premlad brez vodstva, je skušal prekriti strahote prve svetovne vojne, kar ga je tiralo daleč proč od realne osnovne melodije. A kar je bilo v tej generaciji prišlo, je izumrlo. Oni pa, ki so se oklenili Prešnerovih ritmov in tradicije, so se rešili in predali osnovni spev slovenskega naroda zastopnikom novega pokolenja. Sledil je mlad rod, ki je hotel nova doživljaja oblikovati na novi načini, zvest osnovni melodiji. Zato tudi ni zabredel v notranjo stisko kljub najstrašnejšim doživljanjem, kot nekateri njegovi predhodniki. Prisluhnili so melodiji, ki utripa v žilah ljudstva in jo samostojno oblikovali. Tisto pa, kar je v tej melodiji edinstvenega, slovenskega je vedno neizpremenljivo.

Pesniki, ki so zatem recitali svoja dela, so potrdili njegove besede. Ivan Albreht jebral pesmi iz prve svetovne vojne. Govoril je o trpenju, ki je takrat pogreznilo vse Slovene v molk in o krivičnih sklepih moravne konference po prvi svetovni vojni. Ni več vezi med vzhodom in zapadom: mi smo Evropa in v naši duši se bijeta dva svetova. Antični Rim se pa ni. Polna vere je njegova pesem o kralju Matjažu. Recitiral je tudi dve pesmi iz l. 1942: "Mi smo talci" in "Trst". Za tem je recital Pavel Golja pesem, katero je zložil ob smrti akademika slikarja Ivana Vavpotiča in pa pesem "V pomlad 1943". Znova nas presune groza minulih grozot. V svoji "Baladi" se spominja na dr. Vladimira Kavčiča, katerega so fašisti obesili med okupacijo. Juš

Kozak je v svojem političnem članku "Za 100.000 duš ne bomo barantali" prikazal cinizem za gardinami na zapadu in razgalil "velikodušnost" rimskega imperija, ki je vlival svojo kulturo v srca ubogih, zaostalih slovenskih pastirjev. Juš Kozak je v svojem članku razkrinkal tudi vso podlost in sramežnost De Gasperi-ja, ki je prevaril naivne slovenske kmete z obljubami, katerih nikdar ni nameraval izpolniti. Le Molotov lahko reče: "za 100.000 ne bomo barantali." Borimo se za pravice, ki izvirajo iz krvi in prirode. Igo Gruden se v svoji pesmi "Stara mati" spominja na svojo mladost. Iz zbirke "Pesnikovo srce" je bral pes-

OSTANKI AMERIŠKE DIVJINE

Skriti v najoddaljenejših kotičkih ameriških obsejnih državnih gozdov kot nedotaknjene trdnjave prirode—so takozvani zadnji ostanki primitivne ameriške divjine. To so predelja gozdnih zemljišč, katera drži in ohranja v kolikor mogoče prvotnem prirodnem stanju vladna gozdna služba. Skozi ta predelja ne drži nobena tlakovana cesta ali pot. Po obsegu merijo ti gozdovi in divje pokrajine od pol milijona do dva milijona akrov površine in zajeto v teh predelih je življenje divje prvotne narave ameriške zemlje Amerike kot je enkrat bila. Zvezna gozdna služba je do zdaj določila 70 takih predelov za javno ali državno last z namenom, da se nudi modernemu ameriškega človeku tekom počitnice priliko, da vidi na lastne oči, s kakimi težavami in divjo pokrajino so se morali boriti pionirji, ki so ustvarjali to deželo in polagali temelje ameriški civilizaciji in življenju kot ga poznamo danes.

Enega od takih predelov najdemo v pogorskih krajih Montane—narodni park Lewis in Clark. Po obsegu meri milijon akrov in v njem naletimo izmenoma na strme gore, globoke skalne soteske in prepade, blesteča jezera in s cvetjem posute doline. Malo se je v teh predelih spremenila priroda iz doli Indijancev in njihovih vojnihi plesov ter obredov in čistitev solnca, ali iz leta 1806, ko je Meriwether Lewis našel v eni sami čredi deset tisoč bizonov, ki so se pasli ob otoku Sun Riverja. Lewis je bil eden najdrzejših raziskovalcev severozapada.

Drug obsežen del divjine je v Holy Cross National Forest v zapadnem delu države Colorado. To predelje je dobilo svoje ime po dveh najvišjih vrhovih v tem kraju—Maroon Bells in Snow Mass. In tod so od pamtveka živeli Indijanci rodu Ute. Ena starih sledi se vije po tej divjini v višino 13.000 čevljev nad morjem. Na vprašanje glede razlike med narodnimi parki in državnimi ali javnimi divjinami in pragozdi je National Park Service odgovorila sledeče: Celotno predelje divjine, nazvane narodni ali javni park (kot Glacier National Park, Yellowstone Park, Yosemite itd.), se smatra za zaščiteno primitivno ozemlje, na katerem se mora po kongresnem odloku ohraniti prirodno življenje in rastlinstvo kakor je bilo.

Eden najnovejših prirodnih parkov je Olympic National Park, ki vključuje 842.212 akrov pragozdov, gorovja, ledenikov itd. Ta park je v državi Washington, v njem najdemo mnogo redkih vrst jelenov. Tudi Yellowstone Park, v katerem je več cest kot v kateremkoli drugem javnem prirodnem parku, ima svoje docela divje predele, do katerih ni mogoče priti po cestah. Vendar je smatrati parko te vrste za znatno omiljeno divjino, dočim so deli docela prirodnih državnih gozdov in pokrajin skoroda nedostopni navadnemu počitnikarju, ki ni navajen strmin in napornih poti

mi "Ob meji" in "Vojaki gredo." Trpljenje internirancev je prikazal v pesmi "Privid z Raba" iz zbirke "V prenosnost". Nadalje je recitiral iz zbirke: "Primorske pesmi" pesem o minerijih, ki mrka prepreza vso domovino a se slednjič preljeje v pesem svobodnih zidarjev. Spesnil jo je v noči, ko so fašisti zažgali Narodni dom v Trstu. Bogomir Magajna je čital spomine iz življenja v partizanih. Pripoveduje o presunljivi smrti male Verene in njenih tovarišev. Jože Udo- vič je bral partizanske pesmi: "Balada", "Partizanska jutranjica" in "Venec". V "Poslednji minuti" kaže vso grozo in velikino talčeve smrti. Tudi Cene Vipotnik nam je bral iz svojih spominov na življenje v partizanih in v italijanskem taborišču: "Šimen sirotnik." "Iz težkih dni". "Mrtvi partizani" in "Prečuta noč."

Program je zaključila tovarišica s Primorske. Govorila nam je o hrepenjenju na sončnih primorskih tleh po čisti svobodni slovenski besedi. Včerajšnji večer smo skupno z našimi primorskimi brati doživljali lepoto slovenske pesmi.

T. Z.

Nezaupanje med Nemčijo in Japonsko

WASHINGTON.—ONA.—Nedavno je bila objavljena nemška uradna listina, iz katere izhaja, da je v jeseni leta 1943 vladalo med Nemci in Japonci veliko nezaupanje radi stališča napram Sovjetski uniji.

Gre za zapiske razgovora med zunanjim ministrom Ribbentropom in japonskim ambasadorjem Oshimaom, v teku katerega je Ribbentrop obvestil japonskega ambasadorja, da Rusi umikajo svoje vojaške sile iz Daljnega vzhoda. V zvezi s tem je pozval Japonsko, naj udari na Rusijo. Toda japonski ambasador je odgovoril, da bodo japonske čete le v slučaju, da kitajski odpor preneha, poslane na "neko drugo fronto", pri čemer je brez dvoma mislil na Rusijo.

Glasovi iz naselbin Francoske volitve

(Nadaljevanje s 2. strani.) in pa vsled tega, ker nam hočejo nasilno odrezati s slovenskim ljudstvom naseljene predele v korist mednarodne reakcije, ki vidi v novi Jugoslaviji grožnjo za svoj obstoj. Ne morete si misliti, kaj vse počnejo civilna policija pod okriljem ZVU nad Primorci. Na dnevnem redu so požigi naših domov, ropi, umori, aretacije in strahovanja vsake vrste. V Trstu zažigajo celo slovenske knjige, prav tako v Gorici. To počnejo civilni policisti, ki so faktično preoblečeni fašisti.

Vzlic tej situaciji noče zavezniška vojaška uprava prepričati krivice proti slovenskemu ljudstvu, temveč hja nasprotno, sama izvaja masovne aretacije antifašistov. Ljudstvo jih sovraži skoro huje kot bivše fašiste. Ni jim še dovolj trpljenja našega naroda. Če bi jim pustili, da bi še nadalje izrabljali bogastva naše zemlje, potem bi bilo drugače. Toda mi tega ne bomo nikdar dopustili, kajti mi smo se borili tudi za socialno svobodo.

Zavezniška letala dnevno kršijo teritorialno suverenost naše domovine. Ti laži-demokrati bi najraje videli, da bi Jugoslavija dala Italiji za 450.000 žrtv še nagrado v obliki naše zemlje in našega naroda. Ljudje se tu kaj upravičeno vprašujejo, če se ni morda kapitalistom od strahu popolnoma zmešalo—saj si sami kopljejo grobnico. Kdor ni videl in občutil, ne more verjeti, da je mogoče taka beštijalnost, kakršno smo mi doživljali pod temi krvniki. Zažigali so hiše, prebivalce pa zaprli notri, da so živi zgoreli.

Med Rakekom in Uncem so Nemci obesili vračajoče se internirance in jih niso pustili pet dni pokopati. Na Rakeku so ustrelili v enem dnevu 17 Cerkljanov. Planina je bila pravo pokopališče za naše pripadnike iz Blok in Loške doline. V Logatecu je domobranska "Črna roka" v neki noči pobila šest oseb.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Pri nas so se preko noči delali novi grobovi na pokopališču, toda nihče ni vedel, kdo je bil zakopan v nje.

Cerknica je skoraj vsa požgana, v Loški dolini pa so izginila cela naselja. Vendar pa zopet vse kipi od življenja, celo iz Ljubljane hodijo odstranjevati ruševine. V prvi vrsti pa bomo seveda zgradili nove tovarne, elektrarne itd., da bomo vse doma izdelovali, potem si pa zgradili domove. Lahko rečem, da so bili v gotovih predelih porušeni vsi mostovi, a sedaj so do zadnjega popravljeni. Tudi naša prehrana je urejena tako, kot v malokateri državi ali pa nobeni. Da bi pa nas zavirli, krajejo v Trstu pod zaščito civilne policije blago in druge pošiljke, ki so namenjene Jugoslaviji.

V prihodnjem pismu bom opisala ves razvoj OF in izdajalsko vlogo belogardistov in domobrancev. Pozdravljamo Vaju vsi skupaj—Vaša nečakinja Zora.

John J. Gabrenja.

Sodnijski proces proti slovenskim izdajalcem v starem kraju

Mirko Kuhel, tajnik SANS-a

(Nadaljevanje)

VIII

Skupni zločini domobrancev in politične policije

Prizorišča skupnih zločinov domobrancev in politične policije so bila zlasti bregovi Ljubljane in Save ter Sv. Urh nad Dobrunjami. Po podatkih politične policije so 23. novembra 1943 domobranci iz Srednje tehnične šole v Ljubljani med drugimi aretirali Ljubljanačana Daniela Gomiščka, ki so ga prepeljali v domobransko postojanko pri Devici Mariji v Polju. Ponóči so ga nameravali ob Savici pri Ježici likvidirati, pa je pobegnil. Dne 1. decembra 1943 so domobranci ob Ljubljani postrelili in vrgli v reko več rodoljubov, na stotine zavednih Slovencev pa so pomorili v mehanizirani Sv. Urh nad Dobrunjami in v hostah okrog cerkve, potem ko so jih prej zveržili mučili.

Dozlej so izkopali nad 80 žrtev. Ti nešteti zločini so le majhen del zločinov, ki so jih na Slovenskem med okupacijo izvršili našim ljudstvom sodelavci okupatorja iz vaških straž, MVAC, četnikov in domobrancev. Člani teh združenj so tišče Slovencev mučili, oropali, vlačili po zaporih in izročali okupatorju v taborišča smrti.

Obtoženi Rupnik, Rožman, Krek, Vizjak, Hacin in Roesener so z navedenimi dejanji zakrivilili vrsto zločinov po členu 3. točka 3. in 4. zakona o kaznivih dejanjih proti narodu in državi. Rupnik in Vizjak sta kot vojaka še posebej izvršila kriva dejanja po 7. točki, Krek pa po 8. in 9. točki.

Javni tožilec je nato predlagal, naj se vsi obtoženci kaznujejo po členu 4. tega zakona v zvezi z zakonom o vrstah kazni.

To je bistvo obtožnice proti Rupniku, dr. Rožmanu, generalu Roesenerju, polkovniku Vizjaku, dr. Hacinu in dr. Kreku.

Zasljevanje narodnega izdajalca Leona Rupnika se je pričelo v dvorani vojaškega sodišča na Taboru 22. avgusta. V dvorani je zavladala tišina, ko se je pojavil Rupnik z obtožnico v roki; zaradi starosti mu je predsednik dovolil, da je sede dajal odgovore na vprašanja. Rupnik je dajal neodločne odgovore, se je nervozno premikal na stolu, si mencial roke in dolgo premišljeval, preden je odgovoril na vprašanja, ki so se ti kala njegove neposredne osebne krivde.

Na vprašanje, če je prejšnji dan slišal in razumel obtožnico, je obtoženeц priznal, da je je. Predsednik kapetan dr. Helf Modic:—Se čutite krivega?

Rupnik:—Gospod predsednik, priznavam krivice.

Njegovi nasveti za osnove ustalske vojske

Predsednik sodišča je pričel spraševati obtožence Rupnika o njegovem delu v ustaškem štabu v Zagrebu aprila 1941.

Predsednik:—Kaj ste delali v ustaškem štabu?

Rupnik:—Nič nisem delal, obiskal sem le Ljulico, pri katerem sem stanoval. Prosil me je, da mu napravim skleo, kako naj bi se formirala hrvatska vojska. To je bila le napol svinčnikom napravljena skica in napisan ideal, naj se formacija imenuje "brdska formacija". To so samostojne brigade, samostojni bataljoni in samostojne brdske divizije. To sem smatral le za tovariško uslugo Ljulicu, ki je bil tedaj upokojen polkovnik.

Predsednik:—Ste vedeli, za koga naj mu napravite skleo, ko vas je prosil zanjo?

Rupnik:—Vedel sem, da bo delal na teh stvareh.

Na vprašanje, ali ga je kdo prijavil poglavniku Pavelicu, je obtoženeц priznal, da sta Ljulic in Stancer prosila poglavnika, da bi mu bil dovoljen vstop v ustaško vojsko.

Izdel je Jugoslavijo še pred kapitulacijo stare Jugoslavije

Na vprašanje, kaj bi bila po njegovem mnenju njegova dolžnost jugoslovanskega častnika v trenutku, ko je kapitulirala biv-

ša Jugoslavija, je obtoženi Rupnik obmolnil in ni odgovoril. Na vprašanje, kdaj je kapitulirala jugoslovanska vojska in kdaj je on delal načrte za hrvatsko vojsko, je odgovoril:—Hrvatska je že bila proglašena kot samostojna država. Zagreb je bil v rokah Nemcev, toda kapitulacija jugoslovanske vojske še ni bila objavljena.

Predsednik:—Torej ste izdelali Jugoslavijo še pred kapitulacijo bivše jugoslovanske vojske?

Obtoženi Rupnik:—Da. Potem, ko je izpovedal, da se je na poti iz Zagreba v Ljubljano ustavil v Celju, kjer je stopil v stik z gestapovskim agentom Kestenom, je Rupnik priznal, da si je v Celju hotel pridobiti nemško državljanstvo.

Ko je prispeval v Ljubljano, ga je obiskal v družbi njegovega podnajemnika neki Gino Tornari, ki se je najprej zanimal za politične zadeve. Na predsednikovo vprašanje je odgovoril obtoženi, da se je Tornari predvsem zanimal za politične delavce. "Ne spominjam se več, katera imena je imenoval." Predsednik ga je zato opozoril, da je v zapisniku iz preiskave navedenih nekaj imen, ki jih je imenoval. Glede Gina Tornari-ja je obtoženi izjavil, da ni bil aktiven članik, temveč da se je predstavil kot inspektor nemške Francove tovarne za vzhodni del Italije in je po njegovem mnenju opravljal obveščevalno službo.

Ko ga je predsednik opozoril, da je v preiskavi navajal imena Aveneka, Sodje, Križmana in Stareta, po katerih ga je spraševal Tornari, je obtoženi Rupnik potrdil, da je res imenoval ta in še nekatera druga imena. Na posebno predsednikovo vprašanje je Rupnik brez pridržkov izjavil, da je zapisnik preiskave povsem točen, da ga je podpisal protovoljno in brez vsakršnega pritiska in da je bil postopek v preiskavi takšen, da se ne more nad njim v ničemer pritožiti.

Predsednik:—Torej lahko potrdite, da se je Tornari imenoval zanimal za Aveneka, Sodjo, Križmana in Stareta?

Rupnik:—Da, in še za druge, toda posabil sem še, za katero.

Predsednik:—Kdo vam je pri- nesel načrte utrjene linije proti Italiji?

Rupnik:—Nekake dne je prišel Tornari z nekim generalstabinim polkovnikom II. armije in v nočtu št. 12.500, ki sta razgrnila pred menoj, so bila vršana vsa naša utrjevalna dela.

Predsednik:—Ali se vam ni delo čudno, da so imeli Italijani tako točne podatke o načrtih?—Rupnik je pritrdil.

Na predsednikovo vprašanje je obtoženi Rupnik izpovedal, da je bil v letih 1937 in 1938 komandant šumadijske divizije v oblasti Kragujevca. Po daljšem obotavljanju je priznal, da je imel v tem času predavanje častniškemu zboru, ko so odkrili ne- te priprave za sabotažo in so pri- tretirani inš. Kristanu našli načrti, po katerem naj bi se iz- vajale sabotaže v vojaški indu- striji na področju šumadijske vojaške oblasti. Po tem, da so bile prisade tudi neke vojaške osebe iz tehničnega zavoda arze- nala, je spoznal, da je bilo vod- stvo vojske prodano. Pri voja- škem lektorju za nemščino, ne- kem Koenigu, si je nabavil po- trebno literaturo, da bi v njej našel snov za predavanje čast- niškemu zboru.

Predsednik:—Nemški lektor vam je torej dal hitlerjansko li- teraturo in vi ste torej predavali v fašističnem duhu?

Rupnik:—Da, protihitlerjsko. Predsednik:—Predavanje je bilo, kakor pravite, namenjeno častnikom. Čudili ste se, ko vam je Tornari predložil izde- lane načrte utrdbe, saj ste sami vnašali v častniški zbor fašistič- no hitlerjansko idejo!

Rupnik:—Od daleč mi je aci- stična Nemčija zelo imponirala in o tem sem odkrito govoril. To je bilo vse moje pronacistič- no delovanje.

(Dalje prihodnje)

V New Yorku je tisoče mornarjev CIO in ADF piketiralo pred New York Timesom v znak protesta proti nekemu lažljivemu članku, ki ga je spisal Hanson Baldwin. To je pomagalo, da je izdajatelj lista pristal na publiciranje unijskega odgovora na Baldwinov članek, kakor tudi objavil uvodnik, v katerem je pohvalil delo mornarjev med vojno.

V ZALI

Dr. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

Sedaj pa se oglasi, rekoč: "Pusti dekleta, hudo ni dragi, in ne ubijaj svoje hčere! Saj mi je drago in ljubo, da me postavite izpod te strehe, kjer ne poznate ne gostoljubja, ne prave vere Kristusove! Storite, česar ne morete opustiti! Moj Bog, ki ni pustil, da bi padla ptica s strehe, ohrani tudi mene, če je taka volja Njegova!"

"Torej, sinovi," de starec, "pa je vse v najboljši pravici in v najboljšem redu. Primimo ga in odnesimo ga, kamor hoče sam! Saj mu izpolnimo samo voljo!"

"Tem manjša je naša pregreha," se zasmeje sin Luka. "Vzdignimo torej!"

Dvignili so ležišče z bolnikom vred in ga odnesli skozi tesna vrata. Napravljalo jim je to dosti sitnosti, in le stežka so privlekli posteljo v prvo sobo. Oblival jih je pot, toda bili so vsi veseli pri delu.

Povzel je oče: "Samo glejmo, da nam ne pade s postelje in na deske! Dejalo bi se nam, da smo ga ubili. Delajmo rajši počasi, saj je noč dolga! In slana pride šele proti jutru."

Ko postavijo posteljo sredi prve sobe, pravi oče: "Andrej, zakleni duri pri čumnati, da nam to preključeno dekle ne pride vmes. Bog ve, da jo je že preslepil ta papist z bledim svojim obrazom!"

Sin Andrej vestno zaklene omenjene duri, nato pa zopet s skupno močjo dvignejo bolnika. Pritirajo ga v vežo in iz veže na planico pred hišo.

Bila je jasna, toda že precej hladna noč. Sedaj in sedaj je potegnila ostra sapa od severa, da se je čulo, kako je šumela po bližnjem bukovju in tresla jesensko listje z njega. Zanesli so posteljo od hiše ter jo postavili na travnato ravnino, ki jo vidite še dandanes za Mrakovo hišo.

"Ugodno vreme je," izpregovori nekdo izmed sinov in si otira pot s čela. "Vleče tudi nekoliko izza hribov, in dobro vem, da bo jutro Zala vsa bela, kakor bi jo bil z moko posul."

"Delo je dokončano," pravi starec. "Sedaj pa k počitku, otroci!"

Odšli so, in niti iskra usmiljenja se jim ni utrnila v temnih dušah, ki so bile polne tiste strasti, ki jo je vedelo prvo luteranstvo zbuhati svojim vernikom.

Zapahnejo vrata pri veži. V sobi zleze oče na peč, sinovi pa poležejo pod klopi. Oče se deže: "Zbudite se na vse jutro, da ga zopet prinesemo v stanico! To bi bil zlojed, če bi se prikazali grajski hlapci po bregu in bi iztaknili satanovega služabnika pred hišo v mrazu! In čudim se, da jih še toliko časa ni!"

"Govoril menda ne bo več," meni sin Luka in zbira nekaj cunj, da si pripravi zgoljave na klopi.

"Nikar se ne bojte!" odgovori brat Andrej. "Poznam rane! Grajski gospod bo v jutru tako zmeden, da ne bo pametne besede spraviti iz njega."

"Ali če vendar le ozdravi, kaj potem?" vpraša brat Luka.

"Moral bi biti res čudež," odgovori oni, "in železne kosti bi moral imeti v sebi! Ali če tudi ozdravi—pa ne bo—mi potem vse utajimo, in

Katrica naj ga pregovori, da se mu je samo bledlo in da ga mi nikoli nismo odnesli izpod strehe. Torej le mirno zaspimo!"

In res je vsa družba zaspala kaj hitro, in prav zdravo so spali vsi, prepričani, da so ravnokar učinili Bogu ljubo dejanje.

V tem je ležal bolnik na hladu pod jasnimi nočnim nebom in zaupno gledal proti migljajočim zvezdam in k Onemu, ki kraljuje nad njimi.

Ker ga je rana bolela, se ni mogel niti vzdigniti, niti obrniti. Vse je bilo tiho okrog njega, samo tuintam je zavikala sova v nočnem logu.

Spočetka je čutil kanonik Amandus, da mu hlad dobro de in da mu krepač onemoglo telo. Ali skoro ga je pričelo zebsti pod tanko odejico, ki je zadoščala v sobi, tu pa je kar izginila, da je niti čutil ni. In kadar je zabrla ostra sapa, se mu je kar streslo vse telo. Ni mu pa otopnila duša, in na pomoč je klical svojega Boga, za katerega je trpel.

In glasno je molil: "Oče nebeški, ozri se name, ki trpim, in pošli mi Svojega angela, da vzame trpljenje od mene, če je volja Tvoja! In tudi Ti, božja Porodnica, pogledj name in otni me pogube!"

In uslišal je Bog njega prošnje in mu poslal pomočnico, mlado deklico. In vse moči svojega srca je zastavila usmiljena devica, samo da bi otela krivoverca, kanonika Amandusa. Srce tvoje, žena slovenska, je bilo od nekdanj pristen biser, in tudi luteransko krivoverstvo mu ni moglo zatemniti beske!

Ko je bila ostala v stanici in so bratje zaklenili vrata za sabo, se ji je porodila zdajci misel, da mora oteti bolnika, ker bi sicer umrl v nočnem mrazu. Ali odkod pridi rešitev? Ozrla se je po ozkem prostoru, toda nikjer ni opazila pomočka v tej stiski. Poizkuša odpreti vrata, vendar se trudi brez uspeha. Ali tam je edino okno; morda je toliko, da bi se nje vitko telo dalo stežka potisniti skozi njega. In v spomin ji pride, kako je v otroških letih včasih skozi to okno ležala na skladiščno tam zunaj. Tudi sedaj so bila drva zložena pod njim. Deklica otvori okno in se po nekaterih poizkusih prepriča, da se ji tukaj nudi izhod. Zdjaci nabere, kar bi dajalo oedo bolniku; vzame obleko in pograbi tudi svoje ubožno ležišče na tleh. Kar ji pride pod roko, vse pomeče skozi okno, dokler že ne ostane ničesar v stanici.

"Bogu bodi hvala, da je okno široko! Sicer bi umrl!"

Rekli se potisne skozi okno na drva tik stene. Polagoma se spusti na tla, pazet, da bi skladiščna ne zaropotala pod njo. Stopivši na zemljo, odhiti okrog hiše. Ker pa so bili bolnika odnesli nekoliko v stran, ga ne opazi takoj. Prav tedaj je glasno molil, in kakor strela so jo prešinile besede: "In tudi Ti, božja Porodnica, pogledj name in otni me pogube!"

Tako jo je pretresla njegova molitev, da so ji solze zalile oko.

"Ubogi, zapuščen siromak!"

Stekla je tja, kjer je stalo ležišče. In v vsej njegovi zapuščenosti je ugledala kanonika Amandusa in tudi videla, kako se je od mraza tresel pod tanko odejo.

(Dalje prihodnjič.)

Delo vinarske zadruge v Mariboru

Iz pisarne prihajajo drug za drugim kupci z listki v rokah in se drenjajo pred kletnimi vrati; sodi, steklenice in pletenice prihajajo z dvigalom na dan, voznički kričijo, konji rezgetajo, dvorišče Vinarske zadruge je polno vrvenja. Vozovi drdajo skozi starinski vhod na Trg svobode. Tako je v predpoldnevni urah v Vinarski zadrugi v Mariboru.

Preko 300 vinogradnikov mariborskega okoliša se je lani septembra združilo v Vinarsko zadruzo. To, da jesenski pridelek takoj pride v zadržno klet, je osnovna važnost za delo zadruge. Le malo imamo pri nas strokovnjakov, ki bi znali s moštom pravilno ravnati in spremljati njegovo zorenje v vino. Ko zadrugo obiščem, me njen predsednik takoj na začetku opozori: "Naša zadruga ni trgovsko podjetje, ki samo sprejema in izdaja blago. Iz mošta vzgajamo žlahtno vino, kar je umetnost. Da smo kolikor toliko kos temu poslu, je dokazala letošnja vinska razstava, kjer je naša mlada zadruga dobila sedem diplom, kar je vsekakor lepo priznanje našemu delu."

Ko se je septembra zadruga ustanovila, je prevzela kleti bivše nemške firme Pügel Rosman. Od tedaj je dvig prometa presegel vsako pričakovanje. Tako je bilo možno, da je zadruga letos izplačala vsem zadržnikom za pridelke normalno kupno ceno in bo vsak zadržnik ob letnem

obračunu prejel še lep delež dobička zadruge. Pred vojno je bilo vino predmet največje spekulacije in so velepodjetja, ki so bila v rokah tujcev, nesramno odirala kmeta. Toda ni edina vez, ki zadržnike družijo samo tisti dobiček, ki ga imajo zadržniki in si ga razdele. Zadruga je usmerila svoje delo v bodočnost. Treba bo začeti z obnovo naših vinogradov. Pri skupnih izletih in ogledovanju vzornih nasadov, ki jih je šest v mariborskem okrožju, se vinogradniki seznanjajo z novim načinom obdelave, z uporabo strojev, pravilnim negovanjem trte in kar je predvsem važno, opozorjeni so na napake, ki so se do sedaj delale pri obnavljanju in pri izbiri trsnega materiala. Brez dvoma vez med posameznimi zadržniki še ni tako močna, kakor bi morala v zadrugi biti, toda prav ta način dela nam daje poročstvo, da se bo tudi to uredilo.

Priprave za sprejem letošnjega pridelka

V polni meri so v teku priprave letošnje letine, ki kaže, da bo obilnejša in boljša kakor lanska. Zadržniki so opozorjeni, da ne bodo prezgodaj brali, kajti v tem so lanske leto hudo grešili in bi bil pridelek še mnogo boljši, če bi ga bili pustili na trsu dokončno dozoreti. V teku je akcija za pridobivanje novih zadržnikov. Urejeno je razmerje z državnim sektorjem, da obadva sorazmerno zajameta

okoliš. Zadržniki bodo letos vina po možnosti tipizirali; največja napaka naših vinogradov je, da so vse vprek posajeni z različnimi sortami; te se pri branju in pozneje pri stiskanju mešajo in tako dobivamo mešana vina. Naša vina spadajo po kakovosti med najboljša v Evropi in že v letošnjem letu se nam odpira trg v inozemstvo; zastopani bomo na razstavi v Pragi. V inozemstvo bomo šli samo s sortnimi vini, zato težnja po tipizaciji našega pridelka.

Toda ne samo na terenu, temveč tudi v centrali sami se pripravljajo zadruga za sprejem pridelka. V teku je velika preureditev kleti, zgradnja kanalizacije, dotočnih naprav, ureditev buteljne kleti in gradnja rezervnih cistern. Neugodno je bilo prej pretakanje novodošlega mošta iz pripeljanih sodov v klet s črpalkami. Zdaj bo treba sod samo zavaliti na istočno napravo, ki bo celotno količino odvedla v klet. Ureditev buteljne kleti je nujna zaradi tega, ker stremimo za tem, da ves naš pridelek spravimo na trg v buteljkah, da se na ta način prepreči vsako mešanje in pride pridelek do potrošnika nepokvarjen.

Način kletarjenja

Tovariš, ki mu je poverjeno kletarstvo, me pelje v klet. Človeku se zdi, kakor da je prišel v starorimske katakombe. Pod težkimi oboki se vrste sodi, v daljavi se prižigajo luči in vedno novi predeli kleti se človeku odpirajo. Tu sem se steka najžlahtnejša kapljica Slovenskih

AT CASABLANCA BRASS MARKET

In an American Red Cross shopping tour for U.S. servicemen in French Morocco, these prospective buyers admire the handsome trays in the brass market at Casablanca. (American Red Cross photo)

goric, med oboke je vzdanih deset cistern, katerih največja drži 56,000 litrov, najmanjša pa 15,000 litrov. Ogromni sodi so naloženi drug na drugega, vsi so zaznamovani s številkami, konec trakta zaključuje ogromen sod, ki drži 170 hektolitrov. Ravnanje s temi sodi je precej nevarno, mnogi so že stari in ob premikanju radi popustijo obroči in se doge razsujejo. Zgrajene bodo pomožne cisterne, da v primeru nesreče zajamejo žlahtno kapljico. Človek bi mislil, da ni možen pregled čez tolikšno količino materiala, toda že prej v pisarni so mi pokazali načrt kleti, kjer je vrisan sleherni sod in v pisarni imajo v evidenci sleherni buteljko.

Tovariš mi razlaga način kletarjenja z mešanimi vini, ki jih spravijo najprej v majhne sode, med dozorevanjem preizkušajo, kateri tip v njih prevladuje in potem vino istega tipa družujejo v vedno večje posode, dokler končne količine vin enotnega tipa ne združijo v cisternah.

Kočljivo je kletarjenje s sortnimi vini. Vino je silno občutljivo, najmanjša nepazljivost pri ravnanju z njim ga lahko pokvari, neprestano je treba nadzirati vrenje, preprečevati delovanje bakterij, nastopajoče bolezni in napake kakor jeokus po mišjem vinu ali žveplenem vodik, porjavenje, sivi in beli prelom, odpravljanje jih je treba s protisredstvi, ki so med drugimi tanin, ribji klij, eponit, španska zemlja itd. Za preizkušanje vin je potreben zadrugi lasten laboratorij, ki ga sedaj urejujejo. Najtežje je ravnanje z buteljkami. S posebno napravo buteljke čistijo in z drugo, ki ima vložene filtre, jih polnijo. Zmogljivost aparata za polnjenje je 500 steklenic na uro. Pri buteljnih vinih je treba posebno paziti na doziranje žvepla in preprečiti, da bi ostanki sladkorja mogli zavreti. Če se vino v buteljkah pokvari, ga je treba vsega izprazniti in znova negovati. Tovariš glavni kletar nam natoči nekaj vzorcev, laški rizling, muškati slivaneč itd. in ugotoviti smo morali, da je vino sijajno negovano. V posebnem oddelku bo zadruga uredila svoj arhiv, kamor pridejo vzorci vseh vin vseh letnikov.

Organizacija prodaje

Zadruga usmerja prodajo predvsem v industrijska središča, trenutno v Maribor, v Dravsko in v Mežiško dolino, kjer vinogradov ni. S tem, da daje zadruga velike količine kvalitetnega vina na trg po sorazmerno nizkih cenah, onemogoča špekulacijo in izdaja samo dozorela vina, ker ima vedno zadostno zalogo vina na razpolago. Tega doslej ni bilo, ker so vinogradniki zaradi stiske za denar večinoma prodajali svoj pridelek še preden je vino v kleti dokončno dozorelo.

Načrti za bodočnost

Zadruga je prav za prav šele na začetku svojega dela; izpolnjevanja naprav, širše zajetje letine, izboljšanje načina predelave in kletarjenja, predvsem pa tesnejša povezava zadržnikov v duhu pravega novega združništva so glavne naloge zadruge v bodočnosti. V prvem letu obstoja je zadruga brez dvoma opravila veliko delo in izpolnjuje važno nalogo v obnovi našega gospodarstva.

F. R.

Tatvine Unrinega blaga v Trstu se še vedno nadaljujejo

Trst.—Kljub nedavnemu protestu generalnega direktorja Unre g. La Guardie, se tatvine Unrinega blaga v Trstu še vedno nadaljujejo. Iz vagonov, natoženih z Unrinim blagom in namenjenih v Jugoslavijo, je bilo na tržaški tovorni postaji ukradeno naslednje blago: Iz voza št. 121.494 manjka 34 vreč sladkorja, iz voza 2.613.740 manjka šest velikih zabojev škatele čevljev, štiri pa so načete. Iz voza št. 34255 manjka 14 zabojev konzerviranega mesa, 4 zaboj pa so našli popolnoma prazne. Iz voza št. 33028 je bilo ukradenih 5 vreč pšenice. Iz voza št. 153638 manjka 9 zabojev čokolade, 3 zaboji so bili popolnoma prazni, manjka tudi 1 zaboj ovomaltine in 1 zaboj, ki je bil načet. Ukradenih je še 6 zabojev obleke, 1 zaboj mleka v

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.

DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

prahu. Pri nadaljnjem pregledu so ugotovili, da manjka še drugih 26 zabojev čokolade.

V zadnjem času je poveljništvo civilne policije povečalo policijsko službo na železnici. Civilni policisti so pred nekaj dnevi zasledili nekaj železničarjev, ki so hoteli izvršiti večjo tatvino. Po poročilih, ki so na razpolago, je neki železničar porabil za praznovanje svoje poroke pol milijona lir, nek drugi pa je kupil v Toscani zemljišče v vrednosti več milijonov lir.

Kljub povečanemu številu policistov se tatvine nadaljujejo. Tako so 8. t. m. ugotovili na glavni postaji, da je voz št. 119-505, namenjen na Reko, brez plombe. Iz voza so zmanjkali trije zaboji prekajene slanine, 1 zaboj pa je bil načet. Dne 10. avg. pa so našli brez plombe voz št. 223178, namenjen iz tržaške proste luke v Arnoldstein. Pri pregledu so opazili, da manjkata dva zaboja konzerviranega mesa in da so trije zaboji popolnoma prazni.

Razni mali oglasi

DEKLE ALI ŽENA
za rezati in svijati "Cartons"
savoje. 326 na teden - 5 dni.
UNJA
J. F. BAMBAS CO.
1557 S. Blue Island Ave.

POTREBUJEMO
ŽENSKO ZA ČIŠČENJE
DOBRA PLAČA
Vprašajte pri:
DE MECK'S
5300 Lake Park Ave.

ŽENSKO
za splošno čiščenje in ribanje.
Dobra plača
Od 8 AM do 4 PM. Oglasite se pri:
Y. M. C. A.
1621 W. Division St.

COST CLERK
36 1/2 Hour Week - 5 Days Week
Near South Side
Mr. Powell
VICTORY 0300

Njegova udobna.
gorkota odpomore trpljenju

HRBTOBOLA

• Pridružite se milijonom, ki prisegajo na Johnson's BACK PLASTER—narjane, da odpravijo hitro hrbtino bolečino. Preskušeno po zdravniških s stotinami ljudi, da deluje!
• Uporabljati ta plaster, je kot bi se milo gorkotat "pad" na delo s seboj. To milo zdravljenje premeša kroženje. GREJE vaš hrbet, olajša bolečino in okorelost. Je čisto. Njega moč ostane za več dni.
• Johnson's BACK PLASTER varuje proti hladu, zvele mlice, da pomoč ravno na boleč prostor. Narjane pri Johnson & Johnson—ime, ki pomeni kakovost že petdeset let. V vseh lekarnah.

Razni mali oglasi

ŽENSKA
z otrokom 3 do 4 leta star.
Za splošna hišna dela. Dobi sta
vanje, hrano in dobro plačo.
Kličite:
LINCOLN 9159

We need immediately 20—MEN—
for trimming trees—Experience
\$1.00 per hour; inexperienced
per hour. We will train you.
hour week; 6 day week. We
get you room and board.—Fox
ley Tree Expert, Phone Hinsdale
487Y4. 5630 Elm—Hinsdale, Ill.

STEADY JOB FOR DEPENDABLE WORKER

Top wages - Girl or woman,
time for Soda Fountain work. 8
to 10 PM - 6 day week.
MONTEREY PHARMACY
Beverly 8252

HIŠNA GOSPODINJA IN KUCHARICA

dobi delo pri
mali odrasli družini
Svojo prijazno sobo in radijo
hrano v dobrem domu.

Kličite:
Tel. UNIVERSITY 8907
Ob jezeru na severni strani
pri MILBURN ulici.

!! — M-E-N — !!

We need immediately—Experienced
METAL SQUARE SHEAR HAND

Also
GENERAL FACTORY WORK
Experienced and inexperienced
Good pay - Steady work - 50 h
week - 1 1/2 overtime - Chances
advancement

GENERAL ETCHING and MFG. CO.

3070 W. GRAND AVENUE

ALI GLEDATE ZA DOBR PLAČO IN STABILNOST?

Telefon kompanija ima na
takih prilik

HIŠNICE (JANITRESSES)

Takoj od začetka plača 72 1/2
uro, po treh mesecih 77 1/2 na uro
in po šestih mesecih po 82 1/2
uro

ŽENSKA ZA ČIŠČENJE V VSE DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do
ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

v uposlovalnem uradu za ženske
v prtiličju

309 W. WASHINGTON ST.

Ali ste naročili na dnevnik

"Prosveto"? Podpirajte svoj

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveto stane za vse enako, za člana ali nečlana \$5.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tihi član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdruš. države in Kanado \$5.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjih članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐